

ב"ה. ימים הסמוכים לחג הפורים ה'תשפ"ב

פתח דבר

תושבי כפר חב"ד ה' עליהם יחיו
שלום וברכה!

כמדי חג ומועד, הנני שמח להוציא לאור בעזרת ה' יתברך חוברת זו
המאגדת בתוכה את הלכות שבת זכור, תענית אסתר וחג הפורים - הלכות
בטעמיהן.

יהי רצון שנזכה כל אחד ואחת מתושבי כפר חב"ד בתוך שאר אחינו בני
ישראל - ובראשם שלוחי הרבי היקרים למדינת אוקראינה שימים אלו
הינם ימים מורכבים מאד עבורם ועבור בני משפחותיהם - לחגוג את חג
הפורים כראוי, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, וששמחת החג תימשך כל
השנה כולה בבשורות טובות ומשמחות בכל העניינים הכלליים והפרטיים,
ותיכף ומיד ממש נתבשר בבשורת הגאולה האמיתית והשלימה ומלכנו
בראשנו מלך ביופיו תחזינה עינינו.

בברכת לחיים, לחיים ולברכה!
(נוסח ברכת הרבי במברקים לחג הפורים)

הרב מאיר אשכנזי
מרא דאתרא כפר חב"ד

תוכן ענינים

1 פתח דבר

2 תוכן ענינים

5 קריאת פרשת זכור

- 5.....מהות המצווה, והקריאה לפני פורים.
- 5.....חובה מן התורה.....
- 6.....כוונה לצאת ולהוציא ידי חובה.....
- 6.....לדקדק היטב בקריאתה.....
- 7.....נשים בפרשת זכור.....
- 7.....טעימה לפני פרשת זכור.....
- 8.....אדם שלא שמע פרשת זכור.....

9 תענית אסתר ונתינת מחצית השקל

- 9.....סיבת התענית.....
- 10.....תחילת התענית.....
- 10.....מי חייב להתענות.....
- 11.....לקיחת תרופה, שטיפת הפה, ורחיצה בתענית אסתר.....
- 11.....שכח מהתענית ואכל או שתה.....
- 11.....תפילת שחרית.....
- 12.....קריאת התורה בתענית.....
- 12.....בגדי שבת לפני מנחה.....
- 12.....מחצית השקל.....
- 13.....החייבים במחצית השקל.....
- 14.....לעניים, או להוצאות בית הכנסת.....
- 14.....זמן נתינת מחצית השקל.....
- 14.....תפילת מנחה.....
- 15.....אכילה בסיום הצום - לפני קריאת המגילה.....

- 16..... תפילת ערבית בליל פורים.....
- 16..... קריאת המגילה ברוב עם.....
- 16..... חיוב נשים לשמוע מגילה.....
- 17..... חינוך הילדים לשמוע מגילה.....
- 17..... כופלים כאיגרת.....
- 18..... ברכות המגילה וכוונה לצאת ידי חובה.....
- 19..... הפסק בין הברכות לבין הקריאה.....
- 19..... הלכות בקריאת המגילה.....
- 20..... הכאת המן.....
- 21..... עשרת בני המן.....
- 21..... ברכת "הרב את ריבנו" וכריכת המגילה.....
- 22..... לשמוע מתוך מגילה כשרה.....
- 22..... לא שמע את כולה, או דיבר באמצע הקריאה.....
- 23..... לא שמע את כולה, אם צריך לחזור ולברך עליה.....
- 23..... טעה בניקוד התיבה.....
- 24..... מסופק אם שמע את כל המגילה.....
- 24..... אדם ששמיעתו לקויה.....
- 25..... קריאה במגילה של חברו ללא רשות.....
- 25..... אמירת הברכות בקריאה עבור אדם אחר, וקריאה ב'מבצעים'.....
- 26..... סעודה וברכת המזון בליל פורים.....
- 27..... יום הפורים.....
- 27..... הלל בפורים.....
- 27..... קריאת "ויבוא עמלק".....
- 28..... קריאת המגילה ביום.....
- 29..... ברית מילה בפורים.....
- 29..... מנהגי היום ועשיית מלאכה.....
- 30..... מבצע פורים.....
- 30..... מבצע תורה.....
- 31..... תחפושת בפורים.....

משלוח מנות

31

- 31.....זמן המצווה.....
- 32.....החייבים במשלוח מנות.....
- 32.....למי שולחים.....
- 33.....מה שולחים.....
- 33.....על ידי שליח.....
- 34.....הלכות נוספות במשלוח מנות.....
- 34.....הטעם למשלוח מנות, וההשלכות ההלכתיות מכך.....
- 35.....הפרשת חלה ממיני מזונות העשויים למשלוח מנות.....

מתנות לאביונים

37

- 37.....זמן המצווה.....
- 37.....למי נותנים מתנות לאביונים.....
- 38.....כמה נותנים.....
- 38.....בו ביום.....
- 38.....מי חייב במתנות לאביונים.....

סעודת פורים

39

- 39.....זמן הסעודה.....
- 39.....סעודת פורים וברכת המזון.....
- 40.....החיוב לבסומי.....
- 41.....התועדויות הרבי בפורים.....

בן עיר ובן כרך

42

- 43.....המבקש לנסוע מכפר חב"ד לירושלים

שושן פורים

43

קריאת פרשת זכור

מהות המצווה, והקריאה לפני פורים

< בשבת שלפני פורים קוראים בתורה את פרשת זכור (מסוף פרשת כי תצא), כדי לסמוך את מחיית עמלק, למחיית המן שהיה מזרע עמלק¹.

< קריאת פרשת זכור נעשית לפני פורים, כדי להקדים את זכירת מעשה עמלק בפרשת זכור, למחיית עמלק בפועל שנעשתה להמן בחג הפורים. כמ"ש במגילת אסתר: "והימים האלו נזכרים ונעשים" - קודם זוכרים ואח"כ עושים².

< בפרשת זכור יש שתי מצוות עשה, ומצוות לא תעשה אחת³:

א. מצוות עשה: להזכיר בפה את מעשיו הרעים של עמלק שארב לישראל ונלחם בהם לאחר שיצאו ממצרים.

ב. מצוות לא תעשה: שמעשיו של עמלק לא יישכחו מליבנו, שתישאר בליבנו תמיד איבה ושנאה כלפיו.

ג. מצוות עשה: למחות בפועל את זרעו של עמלק.

< חומרת מעשה עמלק שיש למחות את זכרו, יותר מאומות אחרות שנלחמו גם הם עם ישראל במשך הדורות, היא מפני שעמלק היה הראשון שהעז להילחם בישראל לאחר הניסים של יציאת מצרים, בעת ששאר האומות פחדו לעשות כן. בזה קירר עמלק לדורות את פחד אומות העולם מישראל, עד שגם אחרי שעם ישראל ניצח את עמלק, העזו שאר האומות לשוב ולהילחם בישראל⁴.

חובה מן התורה

< לדעת אדמו"ר הזקן⁵ "פרשת זכור היא חובה מן התורה שישמענה כל אדם מישראל".

- זאת למרות שגם לדעתו⁶ הקביעות לקוראה בשבת שלפני פורים דווקא היא מדרבנן בלבד, מתקנת אנשי כנסת הגדולה.

1. רש"י מגילה כט, א ד"ה "ומפסיקין".

2. ראה מגילה ל, א.

3. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ה.

4. חינוך מצוה תרג.

5. רפב, טז.

6. רפב, יג.

< יש שביארו את טעם החיוב על כל אדם מישראל לשמוע את פרשת זכור פעם בשנה, שזהו עקב איסור השכחה - "לא תשכח" - שציוותה תורה במצווה זו. מפני ששנה הוא זמן של שכחה (כגון: לגבי ייאוש בעלים מאבדה⁷, ולגבי מת שמשכתח מן הלב לאחר י"ב חודש⁸), ולכן פעם בשנה חייבים לשמוע את פרשת עמלק כדי לא לשכוח את מעשיו.⁹

כוונה לצאת ולהוציא ידי חובה

< יש להשתדל לקרוא את פרשת זכור מתוך ספר תורה מדויק, מוגה ומוחזק בכשרות.

< היות ומצוות הזכירה היא בפה (כנ"ל), והשומעים אינם מזכירים את מעשה עמלק בפיהם - על בעל הקורא לכוון להוציא את השומעים ידי חובת זכירת מעשה עמלק בקריאה בפה.

גם השומעים צריכים להתכוון לצאת מבעל הקורא¹⁰ ידי חובת זכירת מעשה עמלק בפה.

בדיעבד, גם אם השומעים את הקריאה בבית הכנסת לא התכוונו לצאת ידי חובתם - יצאו י"ח, מפני שהם נגררים אחר מחשבתם הראשונה שהגיעו לבית הכנסת לשם כך, כדי לצאת י"ח פרשת זכור.

< לדעת אדה"ז¹¹ הקהל אינו צריך לצאת ידי חובה בברכה שאומר העולה לתורה לפרשת זכור, וממילא גם העולה לתורה אינו צריך להתכוון להוציא את הקהל ידי חובה בכרתו¹².

לדקדק היטב בקריאתה

< על בעל הקורא לדקדק היטב בקריאת פרשת זכור. עליו לקרוא בקול, לבטא כל מילה כראוי, ולהפריד בין המילים.

7. ראה רש"י תהילים לא, יג.

8. ראה ברכות נח, ב.

9. ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק.

10. ראה שו"ע רפב, טז שהשומעים יוצאים י"ח פרשת זכור מבעל הקורא.

11. רפב, טז.

12. ולא כדעת החת"ס שהשומעים צריכים לצאת י"ח גם בברכה (ראשונה) שמברך העולה לתורה לפרשת זכור, מפני שהיא נחשבת ברכה על מצוות מחיית עמלק ואינה ברכה על הקריאה בתורה גרידא, וממילא גם השומעים חייבים בה והם יוצאים בה י"ח מהמברך, ועל המברך לכוון להוציאם בכרתו. ויתכן שאדה"ז סובר שלא תקנו לברך כלל על מצוות זכירת מעשה עמלק, מפני שאין מברכים על מצוות שתכליתם היא השחתה (ראה כף החיים סי' תרפה סקכ"ט), וממילא ברכת העולה לתורה לפרשת זכור היא ברכת התורה בלבד ואינה ברכה על מצוות זכירת מעשה עמלק, ולכן הציבור אינו צריך לצאת בה ידי חובתו.

< אדם שלא שמע כל מילה בפרשת זכור, אך שמע את עיקר עניין זכירת מעשה עמלק, יצא ידי חובתו¹³.

< יש להשתדל לקרוא את פרשת זכור בהברה שרגילים בה, ולמנהגינו זו הברה אשכנזית בדרך כלל.

< בקריאה זו: "זכר" ב'צירי', ואח"כ "זכר" ב'סגול'¹⁴.

הרבי מביא את פתגם התורת חסד בזה: "זכר ב'סגול", זכר ב'צירי' - העיקר למחותו היטב¹⁵!

< הפטרת שבת זכור היא במעשה שאול שהשאיר בחיים את אגג מלך עמלק ואת הצאן וכו', ושמואל הנביא הרג את אגג. בזה מזכירים את עניין מחיית עמלק בימים אלו (בשבת זכור ובפורים) - בתורה (קריאת פרשת זכור), בנביאים (קריאת ההפטרה), ובכתובים (מגילת אסתר).

נשים בפרשת זכור

< מנהגינו כמו הדעות הסוברות שגם נשים חייבות לשמוע את פרשת זכור. כך הוא לשון אדה"ז¹⁶: "כל אדם מישראל".

כך אומר הרב¹⁷: חיוב הקריאה הוא מדאורייתא על כל אחד ואחד, אפילו לנשים¹⁸.

טעימה לפני פרשת זכור

< מותר לטעום מיני מזונות גם בשבת זו לפני קריאת פרשת זכור.

13. ראה הליכות שלמה פי"ח ה"ב. ולהעיר, שלכאורה ניתן ללמוד זאת משיטת המגן אברהם (ס' תרפ"ה, וכן מנהגינו כדלקמן), שאם לא שמע את פרשת זכור יכול לצאת י"ח בקריאת "ויבא עמלק" בפורים, זאת למרות שבקריאת "ויבא עמלק" לא כתובה האריכות של זכירת מעשה עמלק ואיסור השכחה שכתוב בפרשת זכור (פ' כי תצא). ונמצא שלדעת המג"א כדי לקיים את המצווה מספיקה הזכרה כללית של עיקר העניין. אלא, שגם לדעת המשנ"ב (שם סקט"ז) שלא יוצאים י"ח בקריאת "ויבא עמלק" מפני שלא כתובים בה כל הפרטים הכתובים בפרשת כי תצא, יתכן לומר שבקריאת פרשת זכור י"ח אם שמע עכ"פ את עיקר הפרטים, גם אם לא שמע כל מילה.

14. ראה הביאור בזה, בתורת מנחם תשנ"ב ח"ב ע' 170 ושלחן מנחם ח"ג ע' שיא.

15. שלחן מנחם שם ע' שיב.

16. הג"ל.

17. ש"פ פרה תשל"ו.

18. שורש המחלוקת אם נשים חייבות לשמוע פ' זכור הוא, אם נשים - שבפשטות פטורות ממחיית עמלק כיון שאין דרכן לצאת למלחמה, יהיו חייבות עכ"פ בזכירת מעשה עמלק כדי לעורר איבה בלב כלפיו. או שמי שפטור ממחייה, פטור גם מזכירה. ויש הסוברים שנשים חייבות גם במחיית עמלק, כיון שלמלחמת מצווה יוצאות גם נשים. ראה חינוך ומנחת חינוך מצווה תרג.

אדם שלא שמע פרשת זכור

< אדם שלא שמע את קריאת פרשת זכור בשבת זכור, יכול לצאת ידי חובתו בקריאת פרשת "ויבוא עמלק" בפורים. אך אין לסמוך על כך לכתחילה¹⁹.

< בהתוועדויות ש"פ זכור עורר הרבי כמ"פ על ההכנות למבצע פורים, ועל לימוד הלכות פורים.

¹⁹. ראה המובא לקמן לגבי קריאה זו בפורים.

תענית אסתר ונתינת מחצית השקל

סיבת התענית

< התענית בי"ג אדר.

< תענית אסתר היא זכר לתענית שגזרו ביום זה בתקופת נס ההצלה של פורים, כדי לעורר את רחמי הקב"ה כאשר עמדו על נפשם ונלחמו בשונאיהם בי"ג אדר לאחר שבטלה גזירת המן²⁰.

< התענית נקראת על שם אסתר, מפני שביום זה נקהלו כל ישראל "מנער ועד זקן טף ונשים" לעמוד על נפשם, וממילא היה אסור להם להתענות כדי לא להחליש את כוחם. האדם היחיד שלא היה צריך לעמוד על נפשו באותו זמן הייתה אסתר המלכה, וממילא רק היא צמה תענית זו ולכן נקראת התענית על שמה²¹.

< חז"ל לא תיקנו להתענות זכר לתענית שגזרו מרדכי ואסתר על כלל ישראל בעת שאסתר הלכה אל המלך כדי לבטל את גזירת המן.

- הטעם לכך²²:

א. תענית זו נמשכה שלושה ימים רצופים לילה ויום, והציבור אינו יכול לעמוד בגזירת תענית כזו של שלושה ימים רצופים כל שנה.

ב. תענית זו הייתה בפסח (יד-טז ניסן), ואסור להתענות בחג, וכן אי אפשר לבטל מצווה דאורייתא של אכילת מצה. רק בזמן גזירת פורים היה הדבר מותר, בגלל הפיקוח נפש שהיה אז.

הזיכרון לתענית זו שגזרו מרדכי ואסתר כדי לבטל את גזירת המן, נעשה בנתינת שלושה מטבעות של מחצית השקל לצדקה בתענית אסתר, מפני שתענית פודים בצדקה²³.

20. כמו שמשה רבנו התענה ביום שנלחם עם עמלק, ראה משנ"ב סי' תרפו סק"ב.

21. אגרות קודש הרבי חכ"ו ע' שמח.

22. ראה בי", לבוש ושאר נו"כ לסי' תרפו.

23. תורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 439.

תחילת התענית

< הצום מתחיל בעלות השחר²⁴.

< הרוצה לקום לפני עלות השחר ולאכול או לשותת, יעשה תנאי - בדיבור, או עכ"פ במחשבה - לפני שילך לישון, שאינו מקבל על עצמו את התענית עד עלות השחר. כך יהיה מותר לו לאכול כאשר יקום - עד כניסת הצום בעלות השחר²⁵.

אם הלך לישון ולא עשה תנאי, יהיה מותר לו רק לשותת ולא לאכול²⁶.

< אדם שרוצה לאכול יותר משיעור כביצה (57 גרם), עליו להתחיל לאכול יותר מחצי שעה לפני עלות השחר. בתוך החצי שעה שלפני עלות השחר אסור להתחיל לאכול שיעור כזה, מפני שזהו זמן תפילה²⁷.

אך פחות משיעור כביצה, יכול להתחיל לאכול גם בתוך החצי שעה שלפני עלות השחר²⁸.

מי חייב להתענות

< כל אדם בריא שיכול להתענות, בין איש ובין אישה, חייב להתענות, ואסור לפרוץ גדר²⁹.

< מעוברת לאחר ארבעים יום מתחילת הריונה המרגישה חולשה יותר מהרגיל, מניקה שהצום מפריע לתינוק היונק, ויולדת בתוך שלושים יום מהלידה - פטורות מלהתענות³⁰.

< חולה ממש, אפילו שאין בו סכנה, שיש לו צער מהתענית, פטור מלהתענות³¹.

< הפטורים מלהתענות, צריכים למעט קצת באכילה ושתיה כדי לכלול את עצמם עם הציבור המתענה. כמו כן לא יתענגו בבשר, יין ומעדנים.

< חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה פטורים מלהתענות תענית אסתר³², למרות שבשאר תעניות צריכים גם חתן וכלה להתענות.

טעם החילוק בזה:

24. שו"ע תקסד, א.

25. שו"ע שם.

26. רמ"א שם.

27. שו"ע אדה"ז ע, ה.

28. משנ"ב סי' פט סק"ז.

29. שו"ע תקנ, א.

30. ראה רמ"א תרפ"ב ומשנ"ב סק"ד, ושו"ע תקנ"ו.

31. רמ"א תרפ"ב ומשנ"ב סק"ד.

32. שערי תשובה סי' תרפ"ו.

שאר התעניות באות משום אבלות, וממילא: א. אבלות של רבים דוחה את שמחת שבעת ימי המשתה של החתן והכלה. ב. בפסוק כתוב בפירושו: "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי", זאת אומרת שגם החתן צריך להתאבל על ירושלים³³. אך תענית אסתר לא באה משום אבלות, אלא היא זכר לצום שגזרו ביום שבני ישראל נקהלו ועמדו על נפשם בגזירת פורים כנ"ל, ועניין זה אינו דוחה את שמחת החתן והכלה.

לקיחת תרופה, שטיפת הפה, ורחיצה בתענית אסתר

< אדם (שאינו מוגדר כחולה הפטור מן התענית) שצריך לקחת תרופה ולא ניתן לדחות את לקיחתה לסיום התענית:

תרופה ללא טעם מותר לבלוע כמו שהיא בלי לשתות.

אם אדם זקוק לשתות משהו כדי לבלוע את התרופה, יש לשתות מעט מים שטעמם מר, כגון תה חזק מרוכז ללא טעם וללא סוכר.

< אין לשטוף את הפה או לצחצח שיניים בתענית³⁴. אדם שיש לו צער רב מכך, יכול לרחוץ את פיו, אך יזהר מאד לכופף את ראשו כדי שלא יבלע מהמים³⁵.

< מותר להתרחץ בתענית אסתר - גם למחמירים שלא להתרחץ בשאר התעניות, וכן מותר לחדש בגדים לכבוד פורים. זאת מפני שתענית אסתר לא באה משום אבלות כנ"ל.

אך יש לזכור שגם יום זה הוא יום של תשובה כמו שאר תעניות, והוא איננו יום של טיולים ושאר תענוגים.

שכח מהתענית ואכל או שתה

< אדם ששכח שזהו יום של תענית והחל לאכול או לשתות, חייב להפסיק מיד כשזכר ולהמשיך את התענית, ואם ימשיך לאכול או לשתות יעבור על איסור שהרי זהו יום של תענית³⁶.

תפילת שחרית

< בשחרית אומרים תחנון, סליחות, ואבינו מלכינו.

33. ביאור הלכה סי' תקמט.

34. שו"ע תקסז, ג.

35. משנ"ב שם סק"א.

36. שו"ע תקסח, א ומשנ"ב סק"ח.

קריאת התורה בתענית

< בשחרית ובמנחה קוראים "ויחל" - במידה ויש במניין לפחות שלושה אנשים שמתענים³⁷.

< מי שאינו מתענה לא יקראו לו לעלות לתורה לפרשת "ויחל"³⁸.

אם קראו לאדם שאינו מתענה לעלות לתורה, והוא מתבייש לספר שאינו מתענה - יכול לעלות³⁹.

< כאשר הרבי עלה לתורה, התחיל לומר את הפסוקים "ה' ה'" ו"וסלחת" יחד עם הציבור, וסיים לאומרם יחד עם בעל הקורא.

< בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש לבעל הקורא להפסיק מעט בין "בשם" לבין "ה'"⁴⁰.

< באמירת הפסוק "ה' ה' א-ל רחום וחנון", על בעל הקורא וכן על הקהל להפסיק מעט בין "ה" הראשון ל"ה" השני⁴¹.

בגדי שבת לפני מנחה

< נוהגים ללבוש בגדי שבת כפורים⁴². את בגדי השבת לובשים בתענית אסתר לפני מנחה⁴³.

מחצית השקל

< נותנים צדקה, זכר למחצית השקל שהיו נותנים בחודש אדר בזמן בית המקדש, לצורך קניית קרבנות הציבור⁴⁴.

< מחצית השקל היא חצי מטבע של המדינה שנמצא בה, ובמקומנו זהו מטבע של חצי שקל.

< היות שבפרשת שקלים כתוב שלוש פעמים "תרומה", נותנים שלושה מטבעות של חצי שקל עבור כל אדם⁴⁵.

37. ספר המנהגים ע' 45.

38. שו"ע תקס"ו,ו.

39. לוח כולל חב"ד צום גדליה.

40. מג"א סי' תקסה בשם האבודרהם. לוח כולל חב"ד צום גדליה.

41. פי רבינו בחיי על הפסוק. בן איש חי ש"ד פ' כי תשא אות יא.

42. ראה רמ"א תרצה.ב.

43. בספר המנהגים הביא זאת - כמנהג בית הרב - לפני נתינת מחצית השקל ע"ש. וכיום נתפשט המנהג ללבוש

בגדי שבת גם אצל אנ"ש. וראה משנ"ב תרצה סק"ג.

44. רמ"א תרצד,א.

45. רמ"א שם.

לעיל הובא מדברי הרבי עניין נוסף בזה, ששלושת המטבעות הם במקום ולזכר שלוש ימי התענית שגזרו מרדכי ואסתר על מנת לבטל את גזרת המן.

< היות ובמטבע מחצית השקל של תורה היה כסף טהור, יש נוהגים שהגבאי שם בקערה ג' מטבעות שמעורב בהם כסף אמיתי - כגון מטבעות ישנות של חצי דולר, וכל אחד קונה אותם תמורת סכום שקובע הגבאי, ונותן אותם לאחמ"כ למחצית השקל.

ויש נוהגים לתת לצדקה שווי מטבע של מחצית השקל שמן התורה, היינו שווי של 9.6 גרם כסף טהור, והוא: 28 שקל כולל מע"מ בימים אלו. אך אין צריך לתת שווי זה עבור האישה והילדים.

< הרבי לא הקפיד לומר 'זכר למחצית השקל', אלא אמר "מחצית השקל", ולא כדעת הפוסקים שחששו לכך⁴⁶.

< אין לתת מחצית השקל מכספי מעשר.

החייבים במחצית השקל

< חיוב נתינת מחצה"ש מעיקר הדין הוא על גברים בלבד, מגיל בר מצווה⁴⁷ או מגיל עשרים בלבד⁴⁸.

אך נוהגים לתת גם עבור בנים קטנים, ואפילו עבור עובר הנמצא במעי אמו, משום דכתיב: "זה יתנו כל העובר על הפקודים", ו"עובר" הוא רמז לעובר במעי אמו⁴⁹.

< למרות שחיוב נתינת מחצית השקל לבית המקדש היה רק על הגברים, כיום מנהג בני ספרד וכן מנהגי⁵⁰ לתת מחצית השקל גם עבור האישה והבנות, משום שנאמר בה "לכפר על נפשותיכם"⁵¹. כלומר: נתינת מחצית השקל לבית המקדש הייתה בעיקרה כדי לקנות קרבנות ציבור ובזה נשים שייכות, לא היו שותפות. אך הנתנה פעלה גם כפרה לחטא העגל ובזה גם נשים שייכות, לכן כיום נותנים מחצית השקל גם עבור נשים ובנות כדי לכפר על נפשותיהן.

< הרבי הורה לחנך את הילדים הקטנים שהגיעו לחינוך לתת מחצית השקל בעצמם ומכספם, וההורים יסייעו להם שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה⁵².

46. ראה הטעם בתורת מנחם חלק מו' ע' 106-103.

47. מג"א תרצד סק"ג.

48. רמ"א תרצד, א.

49. דרכי משה תרצד סק"א.

50. ספר המנהגים.

51. כף החיים תרצד סקכ"ז.

52. תורת מנחם תשנ"ב ח"ב ע' 788.

לעניינם, או להוצאות בית הכנסת

< לדעת כמה פוסקים⁵³ יש לתת את מעות מחצית השקל לעניינם דווקא, מפני שנתנית מחצית השקל במקורה הייתה עבור קרבנות ציבור, ובימינו צדקה לעניינם מכפרת במקום קרבן.

אך יש דעות שאפשר לתת את מעות מחצית השקל לצורכי בית הכנסת ובית המדרש שהם בדוגמת המשכן והמקדש, וזכר למחצית השקל שניתנה למשכן ולמקדש⁵⁴.

זמן נתינת מחצית השקל

< בתענית אסתר לפני תפילת מנחה.

נתינה זו שייכת לנס פורים, משום ש"הקדים שקליהן לשקליו"⁵⁵. כלומר: כדי להקדים רפואה למכה, שתהיה לעם ישראל זכות שתבטל את גזירת המן, הקדים הקב"ה את נתינת מחצית השקל של עם ישראל לבית המקדש, לשקילת הכסף של המן למלך אחשוורוש שהייתה שנים רבות לאחר מכן.

- לכן נותנים היום את הזכר למחצית השקל' סמוך לפורים, מפני שבזכות נתינה זו בטלה גזירת המן.

< הנתינה היא לפני מנחה של יום התענית דווקא, כדי שתבוא הצדקה עם התענית לכפר. לכן גם בקביעות שפורים חל ביום ראשון ומקדימים להתענות ביום חמישי - כך שתענית אסתר אינה סמוכה לפורים, נותנים את הזכר למחצית השקל' בתענית אסתר דווקא⁵⁶.

< אדם שלא נתן מחצית השקל בתענית אסתר, ייתן בבוקר יום הפורים לפני קריאת המגילה⁵⁷.

תפילת מנחה

< דיני קריאת פרשת "ויחל" הובאו לעיל בתפילת שחרית.

< מנהג הרבי כשליח ציבור, להתחיל את חצי הקדיש שאחרי קריאת פרשת "ויחל" סמוך לסיום ברכת ההפטרה, ותוך כדי אמירת הקדיש הובילו והכניסו את ספר התורה להיכל (בדומה לתפילת מנחה של שבת).

< בחזרת הש"ץ של מנחה אומר הש"ץ "אלוקינו וכו'" של ברכת כהנים.

53. קיצור שו"ע קמ"א, וראה ספר השיחות תש"נ ע' 303.

54. ראה שיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב.

55. מגילה י"ג.

56. כף החיים תרצד סקכ"ה.

57. לוח כולל חב"ד.

< לא אומרים תחנון ו'אבינו מלכנו' במנחה של תענית אסתר, כאשר התענית היא בערב פורים.

אך בשנה שי"ג אדר חל בשבת שמקדימים את התענית ליום חמישי, אומרים במנחה של תענית אסתר תחנון ו'אבינו מלכנו'.

אכילה בסיום הצום - לפני קריאת המגילה

< למרות שמעיקר הדין סיום התענית הוא בצאת הכוכבים, לא אוכלים לפני קריאת המגילה.

אך אדם שהתענית קשה עליו או שהוא חולה קצת, יכול לטעום לפני קריאת המגילה מיני מזונות בשיעור כביצה (57 גרם), ופירות וירקות אפילו יותר מכביצה.

אדם חלש שעלול לבוא לידי חולי אם לא יאכל ולא מספיקה לו טעימה הנ"ל, יכול לאכול כדרכו לפני קריאת המגילה, אך יבקש מאדם אחר שיזכיר לו לקרוא את המגילה לאחר האכילה⁵⁸.

< נשים ובנות השומעות את המגילה בבית, וייקח זמן רב עד שבעליהן ואביהן ישוב מבית הכנסת ויקרא להן את המגילה וקשה להן שלא לאכול זמן רב כ"כ - יכולות לאכול לפני קריאת המגילה, ובעליהן ואביהן יזכיר להן לשמוע את המגילה.

אך אם הן שומעות את המגילה בבית הכנסת, יאכלו רק אחרי קריאת המגילה כמו הגברים.

58. רמ"א תרצ"ב, ד ומשנ"ב סקט"ו-ט"ז.

פורים

תפילת ערבית בליל פורים

< אבל בתוך י"א חודש לפטירת אביו או אמו ל"ע, מתפלל לפני העמוד בתפילות פורים כרגיל⁵⁹.

< בשמונה עשרה של תפילת ערבית אומרים "ועל הניסים".

שכח לומר "ועל הניסים" בשמונה עשרה: אם נזכר לפני שאמר שם ה' בחתימת הברכה "הטוב שמך ולך נאה להודות", יאמר שם "ועל הניסים"⁶⁰.

ואם נזכר לאחר שאמר את שם ה' בחתימת הברכה, כשיגיע ל"יהיו לרצון" הב' יאמר: "יהי רצון מלפניך שתעשה לנו ניסים כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", וימשיך "ועל הניסים"⁶¹.

ואם עקר רגליו אינו חוזר.

< לאחר תפילת שמונה עשרה אומרים 'קדיש תתקבל', וקוראים את המגילה.

קריאת המגילה ברוב עם

< קריאת המגילה צריכה להיות ברוב עם משום פרסומי ניסא.

לכן, בבית כנסת שיש בו כמה חדרים, צריכים כולם להתאסף לקריאת המגילה במניין אחד. כמו כן אם יש לאדם מניין אנשים בביתו, לא יקרא את המגילה בבית, אלא ילכו כולם לבית הכנסת לשמוע את המגילה ברוב עם. והרי אפילו כוהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם היו מבטלים את העבודה בבית המקדש והולכים לשמוע מגילה עם הציבור, משום פרסומי ניסא⁶².

חיוב נשים לשמוע מגילה

< נשים חייבות בקריאת המגילה - כמו בשאר מצוות הפורים, משום "שאף הן היו באותו הנס"⁶³, שהרי המן גזר להשמיד להרוג ולאבד "מנער ועד זקן טף ונשים".

59. למנהגינו, רק ביום שמתפללים בו תפילת מוסף אין האבל מתפלל לפני העמוד.

60. ראה בכ"ז שו"ע תרפב, א.

61. ט"ז תרפב סק"ג.

62. ראה מגילה ג, א. משנ"ב תרצ סק"ב.

63. מגילה ד, א.

אם ניתן לשמוע היטב את המגילה מעזרת הנשים של בית הכנסת, עדיף שנשים תלכנה לשומעה שם - משום פרסומי ניסא. אך אם לא ניתן לשמוע היטב את המגילה משם, ניתן לקרוא לנשים בבית.

חינוך הילדים לשמוע מגילה

< מחנכים את הילדים הקטנים והילדות הקטנות לשמוע מגילה.

ילד בן שש-שבע⁶⁴ שהגיע לחינוך למקרא מגילה, והוא אינו מסוגל לשמוע את כולה, יש לחנכו לשמוע עכ"פ חלק ממנה ככל יכולתו.

< "מנהג טוב" להביא ילדים קטנים וילדות קטנות לבית הכנסת לשמוע מגילה, כדי לחנכם למצוות פרסומי ניסא. אך אין להביא לבית הכנסת ילדים קטנים המרעישים ומפריעים לשמוע את המגילה⁶⁵.

הלבוש⁶⁶ כתב, שזה שהקהל נוהגים לקרוא בעצמם את הפסוקים "איש יהודי", "ומרדכי יצא" וכו' שהם עיקר התחלת הנס וסופו, זהו כדי לעורר את הילדים הקטנים במהלך קריאת המגילה, שלא ישנו וישימו לב לקריאתה. ומקריאים להם את הפסוקים כדי לחנכם⁶⁷.

כופלים כאיגרת

< בעל הקורא, ולמנהגינו גם השומעים, פושטים את המגילה כאיגרת.

הטעם לזה:

א. כדי להראות ולפרסם את הנס⁶⁸.

ב. מפני שהמגילה נקראת "אגרת הפורים"⁶⁹.

< למנהגינו כופלים את המגילה לשלושה חלקים⁷⁰.

< יש להיזהר שהמגילה לא תהיה תלויה באוויר, אלא תהיה מונחת כולה על השולחן, כדי שלא יהיה גנאי לכתבי הקודש⁷¹.

64. בהתאם להרפ"ת.

65. משנ"ב תרפט ס"ק טז-ז.

66. תרפט, ג.

67. משנ"ב שם סקט"ז.

68. שו"ע תרצ, יז.

69. לבוש שם. קיצור שו"ע קמא, י.

70. ספר המנהגים.

71. משנ"ב תרצ סקנ"ז.

< כופלים את המגילה לפני שבעל הקורא מברך את הברכות, כדי שלא יהיה הפסק בין הברכות לבין קריאת המגילה.

כך עושים גם כאשר אדם קורא לעצמו את המגילה ביחידות.⁷²

< למנהג הרבי, המגילה נשארת פשוטה כאיגרת כל משך זמן הקריאה.

ברכות המגילה וכוונה לצאת ידי חובה

< מברכים ג' ברכות: "על מקרא מגילה", "שעשה נסים", ו"שהחיינו".

< בעל הקורא מברך את הברכות וכולם יוצאים ממנו ידי חובה.⁷³

אך מנהג הרבי לברך בעצמו את הברכות לפני הקריאה ולאחריה יחד עם בעל הקורא, הן בלילה והן ביום.⁷⁴

< השומעים לא יענו "ברוך הוא וברוך שמו" על הברכות שמברך בעל הקורא, כדי שלא יהיה הפסק בשמיעת הברכה.⁷⁵ ואם ענו "ברוך הוא וברוך שמו" א"צ לחזור ולברך.

< בעל הקורא צריך לומר את הברכות בעמידה, ככל ברכות המצוות שצריכים להיות בעמידה דווקא.⁷⁶

בשעת הברכות יעמדו גם השומעים, מפני ש"שומע כעונה".⁷⁷

גם הקורא את המגילה ביחידות יעמוד לאמירת הברכות.

לכתחילה גם נשים תעמודנה לאמירת הברכות (אך אין צריך להקפיד על נשים שאינן עומדות בשעת הברכה).⁷⁸

< לכתחילה על בעל הקורא להתכוון להוציא את השומעים ידי חובת הקריאה והברכות, ועל השומעים להתכוון לצאת ידי חובתם.⁷⁹ אך כאשר אנשים התאספו בבית הכנסת או במקום מסוים על מנת לשמוע מגילה, ה"ה נגררים אחר מחשבתם הראשונה שבאו לשם כדי לשמוע מגילה, והם יוצאים ידי חובה גם בלי כוונה מיוחדת לצאת ולהוציא, שהרי לשם כך התאספו במקום.⁸⁰

72. פרמ"ג מש"ז סק"י.

73. ראה שו"ע אדה"ז ריגו.

74. וראה פסקי תשובות תרצב,א.

75. שו"ע"ר ככד,ב.

76. שו"ע אדה"ז ח,ג.

77. משנ"ב תרצ סק"א.

78. ראה פסקי תשובות תרפט,ה.

79. שו"ע תרצ,יד.

80. משנ"ב תרצ סקמ"ט.

< ראוי שאבל תוך י"ב חודש לפטירת אביו ואמו, ותוך שלושים לפטירת שאר קרובים, לא יהיה בעל הקורא של המגילה בציבור. אך אם אין אדם אחר שיקרא בדקדוק הראוי, יקרא האבל.

- אלא שגם כאשר האבל קורא, אדם אחר יברך את הברכות על המגילה, מפני שאבל אינו מברך שהחיינו בציבור⁸¹.

הפסק בין הברכות לבין הקריאה

< אין להפסיק בדיבור מתחילת אמירת הברכות לפני קריאת המגילה, עד אחרי ברכת "הרב את ריבנו" שבסיום קריאת המגילה.

אם הפסיק בדיבור בין הברכות לבין תחילת הקריאה, חוזר ומברך "על מקרא מגילה"⁸². אך "שהחיינו" ו"שעשה ניסים" לא יברך שוב.

אישה שנאלצה להפסיק בין הברכות לבין קריאת המגילה, או באמצע קריאת המגילה כגון על מנת לטפל בתינוק, תשתדל מאד שלא לדבר, וניתן להמתין לה עד שתחזור ותמשיך לשמוע.

הלכות בקריאת המגילה

< כל אדם חייב לקרוא - או לשמוע - את המגילה גם בלילה וגם ביום⁸³, זכר לכך שבמימי גזירת המן היו צועקים לקב"ה גם בלילה וגם ביום⁸⁴.

< מפני "כבוד הציבור", על בעל הקורא לעמוד בעת קריאת המגילה. אך השומעים יכולים לשבת⁸⁵.

מנהג הרבי לעמוד במהלך קריאת המגילה.

< אם אין מניין של גברים בעת קריאת המגילה, וכן אם קורא את המגילה לנשים - אפילו ליותר מעשר נשים, יכול גם בעל הקורא לשבת, מפני שאין שייך במקרה זה הטעם של "כבוד הציבור".

< בעת קריאת המגילה עומדים מימינו ומשמאלו של בעל הקורא⁸⁶.

81. משנ"ב תרצב סק"ג.

82. משנ"ב תרצב סק"ט.

83. שו"ע תרפז, א.

84. מגילה ד, א ורש"י ד"ה "ולשנותה".

85. שו"ע תרצ, א.

86. מקור חיים תרצב, ג ועוד.

< במהלך קריאת המגילה, בין פסוק לפסוק יפסיק רק כדי נשימה, מפני שצריך לקוראה כאיגרת - ברצף⁸⁷.

אך בין פרק לפרק ינוח רגע.

< בעל הקורא מגביה את קולו מ"בלילה ההוא", מפני ששם מתחיל הנס.

< בפסוק⁸⁸ "אשר נתן המלך וגו'" קוראים: "להרוג ולאבד, ולהרוג ולאבד".

< בפסוק⁸⁹ קוראים: "ואיש לא עמד בפניהם, ואיש לא עמד לפניהם".

< מנענעים את המגילה בתיבות "האיגרת הזאת", ו"אגרת הפורים הזאת השנית"⁹⁰.

הכאת המן

שורש המנהג להכות את המן בקריאת המגילה מבואר ברמ"א⁹¹: "נהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהם, ולהכותם זה על זה כדי שימחה שמו על דרך 'מחה תמחה את זכר עמלק'⁹², ו'שם רשעים ירקב'⁹³. ומזה נשתרבו המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבית הכנסת. ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחינם הוקבעו" עכ"ל.

< הרבי לא חשש מהרעש והטרדה שגורמים הילדים הקטנים בעת שהם מכים את המן בחוזקה, מפני שהדבר נובע מהפשטות והתמימות שלהם⁹⁴. הרבי גם נהנה בשעה שהילדים היו מרעישים בהכאת המן⁹⁵.

< למנהגינו מכים את המן ברעש רק כאשר הוא נזכר עם תואר כלשהו⁹⁶.

הרבי היכה מעט ברגלו בכל פעם שהוזכר שמו של המן. ובמקום שנזכר שם המן עם תואר כלשהו, הייתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר.

87. משנ"ב תרצ סקנ"ב.

88. ח"א.

89. ט.ב.

90. ספר המנהגים.

91. תרצ, יז.

92. דברים כה, ט.

93. משלי י, ז.

94. ראה שיחת ש"פ שקלים תשל"ח.

95. ראה שיחת ש"פ צו תשמ"א.

96. ספר המנהגים.

עשרת בני המן

< לכתחילה אומר בעל הקורא את עשרת בני המן בנשימה אחת.
 - מתחילים ב"חמש מאות איש", מפני שעשרת בני המן היו שרי חמישים על אותם חמש מאות איש. וקוראים גם את תיבת "עשרת" באותה נשימה, כדי להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד⁹⁷.
 אם אין לבעל הקורא נשימה ארוכה, ישתדל לקרוא בנשימה אחת עכ"פ את שמות עשרת בני המן עצמם - מ"ואת פרשנדתא" עד "ויזתא".
 השומעים אומרים בעצמם את עשרת בני המן, ולכתחילה יאמרו זאת בנשימה אחת כמו בעל הקורא. הטעם לכך:
 א. מחשש שהשומעים לא שמעו היטב את עשרת בני המן, מפני שבעל הקורא קראם מהר כדי להספיק לאומרם בנשימה אחת.
 ב. יש דעות שהשומעים יכולים לצאת י"ח רק מקריאת מבעל הקורא, ולא מה"נשימה אחת" ששמות עשרת בני המן צריכים להיאמר בה. לכן על השומעים לאומרם בעצמם ב"נשימה אחת"⁹⁸.

ברכת "הרב את ריבנו" וכריכת המגילה

< את ברכת "הרב את ריבנו" מברך בעל הקורא, ומוציא את הציבור י"ח.
 < הקורא את המגילה, וכן השומעים, לא יפסיקו בדיבור בין סיום קריאת המגילה לבין ברכת "הרב את ריבנו".
 אם בעל הקורא דיבר - לא יברך בעצמו, אלא ייתן לברך לאדם שלא דיבר, וישמע את הברכה ממנו.
 < גם השומעים יעמדו לברכת "הרב את ריבנו" שבסיום קריאת המגילה (כמו שעומדים לברכות שלפני קריאתה כנ"ל).
 < למנהגינו, כורכים את המגילה רק לאחר סיום ברכת "הרב את ריבנו"⁹⁹.
 < לאחר קריאת המגילה וברכת "הרב את ריבנו" אומרים "שושנת יעקב", ואתה קדוש", קדיש שלם בלא תתקבל¹⁰⁰, עלינו, קדיש יתום, אל תירא וכו', משניות וקדיש דרבנן כרגיל.

97. שו"ע ורמ"א תרצטו.

98. בית הלוי, הובא בהר צבי או"ח ח"א סי' נו.

99. לוח כולל חב"ד. כדעת המג"א תרצו ופוסקים נוספים. ראה הביאור בזה בשלחן מנחם ח"ג ע' שיז-שיט. וראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' רסא אודות הנהגת הרבי בזה.

100. סידור אדה"ז.

< אמירת "ואתה קדוש" אחר קריאת המגילה, היא מפני שבמזמור כ"ב בתהילים - "למנצח על אילת השחר" שנאמר על אסתר המלכה, כתוב "אלוקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי", והכוונה לקריאת המגילה בלילה וביום¹⁰¹, ומיד לאחמ"כ כתוב: "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל".

לשמוע מתוך מגילה כשרה

< ראוי לשמוע מתוך מגילה כשרה דווקא ולא מתוך חומש. מפני שאם בשעת הקריאה מחשבותיו של השומע שוטטו בעניינים אחרים, יש דעות שיצא י"ח רק אם קרא בעצמו כל תיבה מתוך מגילה כשרה, ועכ"פ עקב בעיניו במגילה כשרה בכל תיבה שקרא בעל הקורא. אך אם עשה כן רק מתוך חומש, יש דעות שלא יצא י"ח מקרא מגילה¹⁰².

כמו כן לכל הדעות, השלמה ע"י קריאה בחומש - אפילו של מעט תיבות שלא שמע מבעל הקורא - מועילה רק בדיעבד¹⁰³, ולכתחילה עדיף להשלים את התיבות מתוך מגילה כשרה דווקא.

< השומע מתוך מגילה כשירה, יכול גם לכתחילה לקרוא בלחש יחד עם בעל הקורא, ולכתחילה ישמיע לאזניו. אך השומע מתוך חומש לא יקרא יחד עם בעל הקורא¹⁰⁴. רק אם החסיר כמה מילים יאמר בפיו בזריזות את המילים שהחסיר, ויגיע למקום שבעל הקורא אוזח בו וימשיך משם לשמוע באזניו.

מנהג הרבי לקרוא את המגילה בעצמו יחד עם בעל הקורא.

< הקורא את המגילה לעצמו, לכתחילה צריך להשמיע לאזניו. אך בדיעבד יצא גם אם לא השמיע לאזניו.

< הקריאה כולה צריכה להיות מתוך הכתב ולא בעל פה¹⁰⁵. אך בדיעבד אם קרא את רוב המגילה מתוך הכתב, יצא ידי חובה¹⁰⁶.

לא שמע את כולה, או דיבר באמצע הקריאה

< אם החסיר אפילו תיבה אחת בקריאה או בשמיעה, לא יצא י"ח¹⁰⁷, וצריך לחזור ולקרוא מן המקום שהחסיר. דין זה הוא בין בקריאת הלילה ובין בקריאת היום, הן לגבי איש והן לגבי אישה.

101. מגילה ד,א.

102. הדעות בזה הובאו בפסקי תשובות תרצ,ד.

103. משנ"ב תרצ סק"ט.

104. משנ"ב תרצ סק"ג.

105. שו"ע תרצ,ג.

106. משנ"ב ס"י תרצ סק"ז.

107. מג"א תרצ סקט"ז.

לכן על בעל הקורא לשים אל לבו לבטא היטב כל תיבה ותיבה, ולקרוא בקול כדי שהציבור כולו ישמע כל תיבה.

< אסור לדבר בעת קריאת המגילה¹⁰⁸, וגוערים במי שמדבר¹⁰⁹.

אם בעל הקורא דיבר באמצע קריאת המגילה - יצא י"ח, מפני ששמע את כולה.

אם השומע דיבר: אם היה זה בשעת הכאת המן או אמירת הפסוקים ע"י הקהל - יצא י"ח כיון שלא הפסיד אף מילה. אך אם היה זה בשעת הקריאה עצמה, לא יצא י"ח, כיון שלא שמע את כולה¹¹⁰. לכן, אם אירע שדיבר בטעות, יאמר מיד מתוך המגילה את המילים שלא שמע מבעל הקורא ומילים נוספות עד ששיג את בעל הקורא בקריאתו, כך לא יפסיד אף מילה וייצא י"ח.

< אם לא שמע תיבה אחת ובעל הקורא סיים את הקריאה, צריך לחזור ולקרוא מן המקום שהחסיר עד סוף המגילה, ולא מספיק שיקרא את הפסוק שהחסיר, מפני שצריך לקרוא את המגילה כסדרה¹¹¹.

לא שמע את כולה, אם צריך לחזור ולברך עליה

< אדם שהחסיר אפילו תיבה אחת מהמגילה, שצריך לחזור ולקרוא מן המקום שהחסיר כנ"ל - אם הסיח את דעתו מקריאת המגילה, או אפילו לא הסיח דעתו מכך אך הלך לבית אחר (כגון שחזר מבית הכנסת לביתו), צריך גם לחזור ולברך על המגילה כאשר ישוב ויקרא מן המקום שהחסיר.

אך אם נשאר באותו בית, וגם לא הסיח דעתו מן הקריאה אלא זכר כל הזמן שעליו לשוב ולקרוא מן המקום שהחסיר - יקרא בלא ברכה¹¹².

טעה בניקוד התיבה

< אדם שטעה בניקוד התיבה וקרא באופן שאינו משנה את משמעות התיבה, כגון שקרא "יהודיים" במקום "יהודים" - יצא י"ח. אך אם קרא באופן המשנה את המשמעות, כגון "ומרדכי ישב" במקום "ומרדכי יושב", נחשב שלא קרא תיבה זו וצריך לחזור ולקרוא מן המקום שטעה¹¹³.

108. שו"ע תרצב.ב.

109. רמ"א תרצ.ה.

110. משנ"ב תרצב סק"ט.

111. שו"ע תרצ.ו.

112. ראה פסקי תשובות תרצ סק"ה.

113. שו"ע תרצ,ד ומשנ"ב סקנ"א.

- אך במקרה זה לא יברך שוב על המגילה כאשר יחזור ויקרא מהתיבה שטעה בה, ואפילו אם הסיח את דעתו בינתיים מקריאת המגילה, מפני שיש דעה¹¹⁴ שגם אם קרא באופן המשנה את המשמעות יצא ידי חובתו וא"צ לחזור ולקרוא מן המקום שטעה, ו'ספק ברכות להקל'.

מסופק אם שמע את כל המגילה

< אישה המסופקת אם שמעה את כל המגילה או שהחסירה תיבה ממנה, אינה צריכה לשמוע את המגילה פעם נוספת, מפני שחיוב נשים במגילה הוא מדרבנן בלבד, ו'ספק דרבנן לקולא'.

< איש המסופק אם שמע את כל המגילה או שהחסיר תיבה ממנה, או שמסופק אם קרא את המגילה נכון או שקרא באופן המשנה את משמעות התיבות - יש חילוק בזה בין הקריאה של היום לבין הקריאה של הלילה:

לגבי קריאת המגילה בלילה שחיוב האנשים בה הוא רק מדרבנן, 'ספק דרבנן לקולא' ואינו צריך לחזור ולקרוא את המגילה. אך לגבי קריאת המגילה ביום שחיוב האנשים בה הוא 'מדברי קבלה', הרי זה חמור יותר, ויש דעות שלא אומרים בזה 'ספק דרבנן לקולא' וצריך לחזור ולקרוא את המגילה¹¹⁵.

אדם ששמיעתו לקויה

< צריך לשמוע את המגילה מפי הקורא ממש, ולא דרך מכשירים חשמליים כמו טלפון וכדומה¹¹⁶.

< אדם ששמיעתו לקויה ונעזר במכשיר שמיעה, לא ישתמש בו לשמיעת המגילה אלא יישב סמוך לבעל הקורא כדי שיוכל לשמוע את המגילה ישירות ממנו ולא דרך מכשיר השמיעה.

< אדם שאינו יכול לשמוע כלל בלי מכשיר שמיעה, אינו יכול לצאת י"ח בשמיעת המגילה מאדם אחר, אלא הוא צריך לקרוא את המגילה בעצמו¹¹⁷.

- אדם זה ייצא י"ח בקריאתו לעצמו למרות שאינו שומע את עצמו, שהרי הדין במגילה הוא שאם קרא ולא השמיע לאזניו - יצא¹¹⁸.

114. בשו"ע שם.

115. ראה שערי תשובה תרפז סק"א, ושער הציון תרצ סקמ"א.

116. ראה שלחן מנחם ח"ג ע' שיט.

117. ראה פסקי תשובות תרפ"ג.

118. וראה ערוך השולחן תרצ"ב, א שלכן מברכים "על מקרא מגילה" ולא "לשמיעת מגילה", כיון שאם קרא ולא השמיע לאזניו יצא. משא"כ בתקיעת שופר מברכים "לשמיעת קול שופר", כיון שאם תקע ולא שמע לא יצא.

קריאה במגילה של חברו ללא רשות

< לגבי שימוש בטלית של חברו ללא רשות, יש כלל שנוח לאדם שתיעשה מצווה בממונו ומותר להשתמש בה גם ללא קבלת רשות מהבעלים¹¹⁹. אך לגבי שימוש בספרים של חברו ללא רשות, הדין הוא שאסור לקרוא בהם שלא מדעת חברו, מחשש שיתקלקלו¹²⁰.

- בהמשך לזה נחלקו האחרונים¹²¹ אם מותר לקרוא במגילה של חברו ללא רשות: יש דעה שכיון שבמגילה רק קוראים ולא לומדים, אין חשש שתתקלקל כמו בספרים, ומותר להשתמש בה ללא רשות. אך יש דעה שאסור להשתמש בה ללא רשות.

ולדינא צריך להיזהר בזה ולא להשתמש במגילה של חברו ללא רשותו, אא"כ יודע שלחברו לא אכפת אם ישתמש בה.

ובכל אופן, גם לדעות שמותר לקרוא במגילה של חברו ללא רשות, זהו רק באותו בית שהיא נמצאת בו, אך להוציאה משם למקום אחר - אסור¹²².

אמירת הברכות בקריאה עבור אדם אחר, וקריאה ב'מבצעים'

< משום "ברוב עם הדרת מלך", ראוי שגם כאשר אין מניין, אדם אחד יברך ויקרא עבור כולם, ולא שכל אחד יברך ויקרא את המגילה לעצמו¹²³.

< כאשר בעל הקורא כבר יצא י"ח מגילה בעצמו והוא קורא אותה עבור אדם אחר, על השומע לברך את הברכות שלפני המגילה, וכדלקמן:

אם הקריאה היא עבור נשים ויש שם איש שג"כ יוצא י"ח בקריאה זו, יברך האישה בקול, והנשים תצאנה ממנו י"ח הברכות.

אך אם רק נשים יוצאות י"ח בקריאה זו, כל אחת מהנשים תברך בעצמה את הברכות שלפני המגילה¹²⁴.

< אדם שקורא רק עבור ילדים קטנים שהגיעו לחינוך, אם הילד מסוגל להקשיב לכל המגילה יברך הילד בעצמו - ויכול לברך גם אם בפועל לא ישמע כל מילה. אך אם הילד אינו מסוגל להקשיב לכל המגילה, לא יברך, ויקראו עבורו בלי ברכה.

119. שו"ע אדה"ז יד, ט ועוד.

120. שו"ע אדה"ז הל' מציאה ופקדון סכ"ו, והל' שאלה ושכירות ס"ה.

121. ראה נטע"ג פ"ל הע' כא.

122. ראה שו"ע אדה"ז יד, י.

123. דעת אדה"ז בשו"ע ריג"ו.

124. יש דעות שאפילו הן עשר נשים, תברך כל אחת לעצמה, ואחת לא תוציא את כולן - ראה פסקי תשובות תרצ"ג, ויש אומרים, שאישה אחת תברך עבור כולן.

< במקרה שקורא את המגילה רק עבור נשים, יש שקו"ט בפוסקים אם נוסח הברכה (שהנשים תברכנה) הוא "לשמוע מגילה"¹²⁵, או "על מקרא מגילה"¹²⁶. השקו"ט היא אם אישה חייבת בקריאה כמו איש, או שחייבת רק בשמיעה.

- יש אומרים, שכאשר הרבי קרא את המגילה ב'בית הרב', בירכו הנשים לעצמן "על מקרא מגילה". כך פסק אבי מורי הרב ע"ה, שלמנהגינו מברכת "על מקרא מגילה". ולהעיר, שגם לפי הדעות שצריכה לברך "לשמוע מגילה", אם אמרה "על מקרא מגילה" יצאה י"ח¹²⁷.

< לדעת הרמ"א¹²⁸ וסידור אדה"ז, את ברכת "הרב את ריבנו" מברכים רק כאשר קוראים את המגילה בציבור ולא ביחיד. ולהעיר שהרבי מביא¹²⁹ שאדמו"ר הריי"ץ בירך ברכה זו גם ביחיד. וכן הוא בספר המנהגים ממנהגי בית הרב, ש"גם ביחיד מברך לפני המגילה ולאחריה, הן בלילה והן ביום"¹³⁰.

< גם בקריאה עבור יחידים, אומרים השומעים בעצמם את ד' הפסוקים של גאולה: "איש יהודי", "ומרדכי יצא", "ליהודים", "כי מרדכי היהודי".

סעודה וברכת המזון בליל פורים

< בליל פורים מרבים קצת בסעודה¹³¹.

< שכח לומר "ועל הניסים" בברכת המזון: אם נזכר לפני שאמר שם ה' בחתימת הברכה "על הארץ ועל המזון", יאמר "ועל הניסים" היכן שנזכר, וימשיך משם "ועל הכל" לפי הסדר.

אך אם נזכר לאחר שאמר את שם ה' בחתימת הברכה, ימשיך את ברכת המזון, ולפני "הרחמן הוא יזכנו" יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", ויאמר "בימי מרדכי וכו'"¹³².

125. רמ"א תרפ"ט, ב. מגן אברהם תרצ"ב סק"ה.

126. ראה פר"ח סי' תרפ"ט.

127. וראה פסקי תשובות תרפ"ט, ה.

128. תרצ"ב, א.

129. אגרו"ק חי"ג ע' שלו.

130. ראה פסקי תשובות תרצ"ב, ד הדעות בזה.

131. רמ"א תרצ"ה, א.

132. רמ"א תרפ"ב, א.

יום הפורים

< משכימים להתפלל שחרית בבית הכנסת¹³³.

< לא טועמים בבוקר לפני קריאת המגילה, כשם שלא טועמים לפני קיום מצווה אחרת.

זאת ועוד: לפי הנ"ל שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (מפני שהחיוב בלילה הוא רק מדרבנן, אך החיוב ביום הוא מדברי קבלה), הרי גם מי שמקל לעצמו¹³⁴ לטעום בליל פורים לפני קריאת המגילה, עליו להחמיר יותר לעניין טעימה לפני קריאת המגילה ביום¹³⁵.

הלל בפורים

< לא אומרים הלל בפורים. ג' טעמים נאמרו על כך בגמ'¹³⁶:

א. מהזמן שבנ"י נכנסו לארץ, לא אומרים הלל על נס שנעשה בחוץ לארץ.

ב. קריאת המגילה עצמה נחשבת כאמירת הלל.

ג. בהלל נאמר "הללו עבדי ה'", אך בפורים "אכתי עבדי אחשוורוש אנן" - זאת אומרת שהתבטלה רק גזירת המוות מעם ישראל, אך לא נגאלו גאולה שלמה ועדיין נותרו עבדים למלך אחשוורוש.

קריאת "ויבוא עמלק"

< אחרי חזרת הש"ץ של תפילת שחרית אומרים חצי קדיש, וקוראים בתורה "ויבוא עמלק" מפרשת בשלח. קוראים "זכר" ב'סגול', ואח"כ "זכר" ב'צירי'.

< מי שלא שמע את פרשת זכור בשבת זכור, יכול לצאת י"ח זכירת מעשה עמלק בקריאה זו¹³⁷ (אך לכתחילה עדיף לשמוע את פרשת זכור בשבת זכור ולא יסמוך על קריאת "ויבוא עמלק" בפורים¹³⁸).

- על בעל הקורא לכוון להוציא י"ח את הזקוק לכך, ועל השומע להתכוון לצאת י"ח.

133. מג"א תרצג סק"ב. פורים הוא אחד מחמשה ימים בשנה שיש להשכים בהם לבית הכנסת, והם: ראש השנה, יוה"כ"פ, הושענא רבא, תשעה באב, ופורים.

134. כאשר פורים סמוך לתענית אסתר.

135. ראה משנ"ב תרצב סקט"ו ושעה"צ סקכ"ז.

136. מגילה יד, א.

137. לוח כולל חב"ד. כדעת המגן אברהם סי' תרפה, ולא כדעת המשנ"ב סי' תרפה סקט"ז שא"א לצאת י"ח זכירת מעשה עמלק בקריאה זו מפני שלא מוזכרים בה פרטים שונים כמו מצוות הזכירה וחומרת מעשה עמלק "אשר

קרד בדרך ויזנב בך וגו'", שכתובים בפרשת כי תצא שקוראים בשבת זכור ע"ש.

138. מפני המחלוקת שבדבר, כמבואר בהערה הקודמת.

קריאת המגילה ביום

< לאחר קריאת התורה אומרים חצי קדיש, מגביהים וגוללים את ספר התורה, ועוד לפני שמכניסים את ספר התורה לארון הקודש¹³⁹ קוראים את המגילה. כל משך קריאת המגילה יהיה ספר התורה בידי אדם שיישב ויחזיק בו.

קריאת המגילה בתפילין של רש"י¹⁴⁰.

< על פי הקבלה, יש לקרוא את המגילה לאחר שהתפלל תפילת שמונה עשרה דווקא, ואפילו אם בשל כך יצטרך לקרוא את המגילה ביחידות¹⁴¹.

< גם ביום הפורים יש להקפיד לקרוא את המגילה במניין אחד גדול משום "ברוב עם הדרת מלך", ובפרט שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום (כנ"ל).

< גם בקריאת המגילה ביום מברכים "שהחיינו"¹⁴².

< בעת ברכת "שהחיינו" על קריאת המגילה ביום, יש לכוון לפטור גם את שאר מצוות היום: מתנות לאביונים, משלוח מנות וסעודת פורים.

- על בעל הקורא והשומעים לכוון להוציא ולצאת י"ח בזה¹⁴³.

< גם אדם שקיים את שאר מצוות היום עוד לפני קריאת המגילה, יברך "שהחיינו" לפני קריאתה, מפני שקריאת המגילה לבדה מחייבת ברכת "שהחיינו" גם ביום כיון שעיקר מצוות קריאתה היא ביום¹⁴⁴.

< הכף החיים כותב¹⁴⁵, שבאמירת הפסוק במגילה "ליהודים וגו' ויקר" ימשמש בתפילין וינשקם (אך כמדומה שלא ראינו שהרבי נהג כך).

< לאחר קריאת המגילה מברכים "הרב את ריבנו", כורכים את המגילה, אומרים "שושנת יעקב", "אשרי ובה לציון", קדיש שלם, מחזירים את הס"ת להיכל, אומרים "בית יעקב" וכו'.

< זמן קריאת המגילה ביום הוא לכתחילה מנץ החמה, ובדיעבד מעלות השחר. סוף זמן קריאת המגילה ביום הוא בשקיעת החמה, ובדיעבד בצאת הכוכבים¹⁴⁶.

אם התחיל לקרוא את המגילה בבין השמשות של יום הפורים, יקראנה בלא ברכה¹⁴⁷.

139. שער הכולל פ"א סכ"ב.

140. ראה לקמן הטעם לקריאת המגילה כשהאדם מעוטר בתפילין.

141. כף החיים תרפז סק"ה.

142. פס"ד צמח צדק ליקוטים תז"ד. שער הכולל מז, אות ב. וראה שלחן מנחם ח"ג ע' שכו שיש לומר שאדה"ז עצמו נהג לברך "שהחיינו" ביום, למרות שבפשטות משמעות דבריו בסידורו היא שאין מברכים "שהחיינו" ביום ע"ש.

143. משנ"ב תרצב סק"א.

144. רמ"א תרצב, א ומשנ"ב סק"ב.

145. תרצ סק"צ.

146. ראה שו"ע תרפז, א.

147. ראה משנ"ב תרפז סק"ה.

ברית מילה בפורים

< ברית מילה הנערכת בפורים בבית הכנסת, תהיה בין קריאת התורה לבין קריאת המגילה¹⁴⁸. כמה טעמים לכך:

- א. כדי שהתינוק יהיה בכלל יהודי לומר עליו "ליהודים הייתה אורה וגו'".
- ב. במגילה כתוב "ליהודים הייתה אורה וגו' וששון וגו'", ודרשו חז"ל: "אורה זו תורה", "ששון זו מילה". לכן ראוי שהמילה תהיה סמוכה לקריאת התורה, כיון שהמילה "ששון" נכתבה בפסוק סמוך ל"אורה"¹⁴⁹.
- ג. הפסוק ליהודים גו' מלמד שבטלה הגזירה על המילה ("ששון"), לכן יש למול לפני קריאת פסוק זה, כדי שבשעת קריאת פסוק זה תהיה כבר עדות על דברי הפסוק שבטלה גזירת המילה.
- מסיבה זו גם קוראים את המגילה ביום כשהוא לבוש בתפילין דווקא, מפני שבזה יש עדות על דברי הפסוק שבטלה הגזירה על הנחת תפילין - "ויקר אלו תפילין".
- < למנהגינו שמכניסים את ספר התורה לארון הקודש רק אחרי קריאת המגילה, יש לכסות את ספר התורה כל זמן ברית המילה.

מנהגי היום ועשיית מלאכה

- < שמחת פורים היא כל היום, כמו שכתוב במגילה: "ימי משתה ושמחה"¹⁵⁰.
- < שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב¹⁵¹.
- < קיום מצוות היום צ"ל עד השקיעה, ובדיעבד עד צאת הכוכבים.
- < הרבי נהג לאכול במשך היום אוזן המן ממולא בפרג, לקיים מנהג ישראל בזה.
- < לא עושים מלאכה בפורים, והעושה מלאכה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם¹⁵². אך מותר לעשות מלאכה לצורך יום הפורים.
- < מותר לעשות מסחר בפורים, ולכן מותר למכור בחנויות.

148. כדעת הרמ"א תרצג, ד.

149. דרכי משה סוס"י תרצג.

150. שערי המועדים פורים ע' קמה הע' 58.

151. ספר המנהגים.

152. שו"ע תרצו, א.

אך ירא שמים ימעט בזה אם אין זה לצורך היום, ונכון שלא יפתח את התנות כלל - זאת מלבד חנויות מזון שמותר לפתחם בפורים.

< אין לבנות בית בפורים, אפילו על ידי גוי בקבלנות.

< לכתחילה לא מסתפרים ולא נוטלים ציפורניים בפורים. אך לצורך מצווה מותר.

כמו"כ בשנה שפורים חל בערב שבת ('פורים המשולש'), אם שכח לגזור את ציפורניו לפני פורים וציפורניו גדולות, יכול בדיעבד לגזור אותם בפורים כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מנוול.

< לא מכבסים בפורים - אם אין זה לצורך היום.

מבצע פורים

< יש להשתדל שכל אחד ואחת מבני ישראל יקיים את כל מצוות הפורים, והם: קריאת המגילה, משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים. ומה טוב לצרף גם קיצור הלכות פורים הנצרכות, ועכ"פ סיפור המגילה ותקפו של נס¹⁵³.

< כיון שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום הפורים כנ"ל, לכן אם יש לאדם שתי אפשרויות מתי לצאת ל'מבצע' קריאת המגילה - בליל פורים או ביום הפורים, יש להעדיף את הקריאה ביום.

מבצע תורה

< הרבי עורר כמ"פ בקשר לפורים שיש להוסיף בלימוד התורה, מפני שמתוך ארבעת הדברים עליהם נגזרה גזירת המן - "אורה (תורה), ושמחה (יו"ט), וששון (מילה), ויקר (תפילין)" - "אורה זו תורה" היא הדבר הראשון במעלה.

- לפיכך, אף שתמיד הודגשו בקשר ל'מבצע פורים' רק מצוות היום כמו קריאת המגילה ומשלוח מנות וכו', אך הנקודה הפנימית וה'זהיר טפי' של 'מבצע פורים' צריכה להביא ל"אורה זו תורה". כאשר מדברים ומסבירים אודות מצוות היום, המסקנה צריכה להיות הוספה בלימוד התורה, וכל המרבה הרי זה משובח¹⁵⁴.

153. ראה אוצר מנהגי תב"ד חודש אדר ע' רפג-רפו.

154. משיחת ז' אדר תשל"ז.

תחפושת בפורים

< הרמ"א כותב¹⁵⁵ שנהגו ללבוש פרצופים בפורים.

מהטעמים לזה שמתחפשים בפורים:

א. נס פורים לא היה נס גלוי, וניתן לחשוב בטעות שההצלה הייתה בדרך הטבע ע"י ההשתדלות של אסתר המלכה. כזכר לזה שהנס היה נסתר, נוהגים להסתיר את הפנים.

ב. זכר ללבוש מלכות שמרדכי יצא בו מלפני המלך לאחר ביטול הגזירה.

ג. בעת גזירת פורים היו יהודים שהתחפשו לגויים כדי להינצל. ולאידך, בעת ביטול הגזירה ועמידת ישראל על נפשם להינקם מאויביהם, היו גוים שהתחפשו ליהודים כדי להינצל. זכר לזה מתחפשים בפורים.

< יש להיזהר שאיש לא ילבש בגדי נשים וכן להיפך¹⁵⁶.

כמו"כ יש להיזהר שלא להלביש בגדים כאלו לילדים קטנים, מפני שלמרות שילד קטן אינו חייב במצוות, אך אסור להלביש לו בידיים דבר שאינו ראוי.

< יש למנוע מהילדים להתחפש להמן - אפילו לא ב'הצגת פורים' - כדי שלא לשחק את תפקידו של המן בחיות ובהתלהבות ובכך להזדהות ח"ו עם הרשע¹⁵⁷.

משלוח מנות

זמן המצווה

< זמן משלוח מנות הוא ביום הפורים, ואין יוצאים י"ח במשלוח מנות בליל פורים¹⁵⁸.

< יש לשים לב לקיים את מצוות משלוח מנות רק לאחר ברכת "שהחיינו" שמברכים לפני קריאת המגילה ביום - המתייחסת גם למצוות משלוח מנות.

ואם אירע ששולח מנות לפני שבירך "שהחיינו", יכוון שלא לצאת י"ח במשלוח מנות זה.

< הרבי שלח משלוח מנות זמן קצר לאחר שסיים להתפלל שחרית¹⁵⁹.

155. תרצו.ח.

156. משנ"ב תרצו סק"ל.

157. עפ"י לקו"ש חל"א ע' 280.

158. רמ"א תרצה.ד.

159. אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערב.

החייבים במשלוח מנות

- < גם עני המתפרנס מן הצדקה חייב במשלוח מנות. ואם אין לו מה לשלוח, יחליף עם חברו את סעודתו¹⁶⁰.
- < נשים חייבות במשלוח מנות כמו בשאר מצוות הפורים.
- < אישה תשלח לאישה, ואיש לאיש, ולא להיפך¹⁶¹.
- < אישה נשואה צריכה לשלוח מנות בעצמה והיא אינה יוצאת י"ח במה שבעלה שולח. אך בעלה יכול לשלוח בשמה אם הדבר נעשה בידיעתה.
- < נערים ונערות מגיל בר ובת מצווה, חייבים לשלוח מנות בעצמם.
- < על האב לחנך את בנו ובתו הקטנים שהגיעו לחינוך לקיים את מצוות משלוח מנות. עליו לקנות להם מנות כדי שיהיה להם מה לשלוח¹⁶².

למי שולחים

- < החיוב הוא לשלוח שתי מנות לאיש אחד.
- < מנהג הרבי לשלוח מנות לכהן לוי וישראל (בנוסף לזה שלח הרבי מנות לאלו שאדמו"ר הריי"ץ שלח להם, ולאנשים נוספים¹⁶³).
- < משלוח מנות צריך להיות לאדם הנחשב "רעהו", כמו שכתוב במגילה: "משלוח מנות איש לרעהו".
- < לדעת הרוצ"ב¹⁶⁴, אדם ששולח מנות לחברו כ'הכרת הטוב' על טובה שעשה לו, לא יצא בזה ידי חובת משלוח מנות לכתחילה. מפני שמצוות משל"מ היא לשלוח לרעהו מתנת חנם. שהרי בפסוק כתוב "מנות", ו'מן' הוא דבר הניתן בחנם כמו ה'מן' שניתן במדבר מן השמים בחנם ולא ניתן מחמת 'הכרת הטוב'.
- < לדעת רוב הפוסקים צריך לשלוח מנות לאדם גדול, ולא יוצאים י"ח במשל"מ לילד קטן שהגיע לחינוך¹⁶⁵.
- < לא שולחים מנות לאבל על אביו ואמו בתוך י"ב חודש, ולאבל על שאר קרובים בתוך ל' יום¹⁶⁶. אך למשפחת האבל, כגון לאשתו או לילדיו מותר לשלוח.
- אם שלחו מנות לאבל, מותר לו לקבל אותם.

160. שו"ע תרצה, ד.

161. רמ"א תרצה, ד.

162. פרמ"ג א"א תרצה סק"ד.

163. ראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערב-רעג.

164. צפע"נ הל' מגילה לח, ב.

165. ראה המצויין בנטע"ג פ"ס ס"י.

166. רמ"א תרצו, ו.

בזמן שהרבי היה אבל על אמו הרבנית חנה נ"ע, ועל זוגתו הרבנית חיה מושקא נ"ע, ביקש הרבי להודיע שלא ישלחו לו משלוח מנות בחג הפורים.

< האבל עצמו, אפילו בימי השבעה, חייב במשלוח מנות. אך ישלח מאכלים ולא מגדנות¹⁶⁷.

מה שולחים

< שתי המנות יהיו ב' מיני אוכל שונים זה מזה בטעמים (אפילו אם ברכתם שווה). או ב' מיני משקה שונים זה מזה בטעמים (אפילו אם ברכתם שווה). ועדיף לשלוח מין אוכל ומין משקה.

במשלוח המנות שהרבי שלח היה בקבוק משקה ואזני המן, ובמשך השנים נוספו גם פירות¹⁶⁸.

< המנות צריכות להיות ראויות לאכילה מיד.

< לכתחילה צריך לתת את שתי המנות יחד¹⁶⁹.

< לכתחילה ייתן מנות חשובות ומכובדות, ובדיעבד כל מנה ממין האוכל תהיה לפחות כזית (27 גרם), וכל מנה ממין המשקה תהיה לפחות רביעית (86 גרם), ולכתחילה שווי שתי המנות יחד יהיה לפחות שתי פרוטות¹⁷⁰.

על ידי שליח

< לכתחילה שולחים מנות ע"י שליח כמו שכתוב "ומשלוח מנות". ושולחים ע"י ילדים קטנים כדי לחנכם במצוות¹⁷¹.

- אך גם אם הביא את המשלוח מנות בעצמו ולא על ידי שליח, יצא ידי חובתו, כיון שסיבת המצווה מתקיימת גם כאשר שלח בעצמו.

< הרבי שלח את מנותיו על ידי המזכיר, או אנשים אחרים. הרבי הגביה כל שקית ושקית (כעין קנין) ונתנה לשליח, באמרו: זה עבור הכהן, זה עבור הלוי, וזה עבור הישראלי. לפעמים היה מוסיף: לא משנה איזו שקית תיתן, כולן שוות זו לזו¹⁷².

167. שו"ע תרצו, ומשנ"ב ס"ק יז-יח.

168. אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערב-רעג.

169. כף החיים תרצה סקל"ו.

170. ראה שלחן מנחם ח"ג ע' שכו.

171. ראה ספה"ש תשמ"ח ח"א ע' 302 הע' 115. זאת למרות שאין להם דין שליחות.

172. אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערב.

הלכות נוספות במשלוח מנות

< מצוות משל"מ מתקיימת רק בשעה שהמשל"מ הגיע ליד המקבל. לכן צריך להקפיד שהמשל"מ יגיע ליד המקבל ביום הפורים עצמו, ולא מספיק שהשולח ישלח ביום הפורים והמשל"מ יגיע ליד המקבל לאחר השקיעה של יום הפורים.

< ניתן להניח את המשל"מ בביתו או בחצרו של המקבל, וחצרו תקנה לו. אך צריך להודיע לחברו ביום הפורים ששלח לו, ויצא י"ח גם אם המקבל לקח את המשל"מ רק אחרי פורים.

< השולח מנות לחברו ועושה עמו תנאי שהמשל"מ יהיה במתנה על מנת להחזיר - לא יצא י"ח (מפני שלא התקיימו בזה ב' הטעמים למשלוח מנות כדלקמן).

< משלוח מנות ממעות מעשר כספים: כדי לקיים את החיוב שלו, היינו ב' מנות לאדם אחד, אינו יכול ליטול ממעות מעשר. אך משלוח מנות שהוא מעבר לחיובו, כגון לתת לאנשים נוספים, ניתן לתת ממעות מעשר כספים.

< יש מחלוקת באחרונים¹⁷³ אם יוצאים ידי חובה במשלוח מנות שנשלח בשותפות.

הטעם למשלוח מנות, וההשלכות ההלכתיות מכך

< יש מחלוקת בטעם מצוות משלוח מנות: לדעת תרומת הדשן¹⁷⁴ הדבר בא לצורך סעודת פורים, כדי שיהיה לכולם את צורכי הסעודה, כי יש עניים המתביישים לבקש צדקה ולא יהיו להם צורכי הסעודה.

אך לדעת ספר מנות הלוי¹⁷⁵, הדבר בא כדי להרבות אחווה ורעות בין יהודים - היפך טענת המן שעם ישראל "מפוזר ומפורד".

- יש כמה נפק"מ יסודיות להלכה בין שני הטעמים, כגון:

א. לדעת התרוה"ד משלוח מנות חייב להיות מין אוכל, וצריך להיות אוכל המוכן לסעודה.

אך לדעת מנות הלוי אפשר לשלוח כל דבר המבטא אחווה ורעות, וניתן לצאת י"ח משל"מ גם בספרים, תכשיטים או כסף.

ב. לדעת התרוה"ד המשל"מ צריכים להגיע אל המקבל בזמן שיוכל ליטול את ידיו ולאכול את סעודת פורים. ואם המשל"מ הגיע אל המקבל בסוף היום ממש - כאשר כבר לא יספיק לאכול את סעודת הפורים, לא יצא הנותן י"ח משלוח מנות.

173. צויינו בנטע"ג פנ"ד סי"ד.

174. שו"ת סי' קיא.

175. להר"ש אלקבץ, על מגילת אסתר.

אך לדעת מנות הלוי הנותן יצא י"ח, משום שהראה אחווה בעצם הנתינה שהייתה עוד ביום הפורים.

ג. לדעת התרוה"ד אין הכרח שהמקבל יידע מי שלח לו את המשל"מ, מפני שהעיקר שיהיו למקבל את צורכי הסעודה.

אך לדעת מנות הלוי המקבל צריך לדעת מי שלח לו, כדי לפעול אחווה ורעות בין הנותן לבין המקבל.

ד. לדעת התרוה"ד אם בעל הבית אינו בעיר ואין לו מנות לשלוח במקום בו הוא נמצא, יכולים בני הבית או אדם אחר לשלוח מנות עבורו (מרכושו, או שיזכו במנות עבורו) - אפילו אם הוא אינו יודע מזה, כיון שהעיקר במשל"מ הוא שחברו יקבל ממנו כדי שיהיו למקבל צורכי הסעודה.

אך לדעת מנות הלוי לא ניתן לשלוח מנות עבור אדם אחר כאשר הנותן אינו יודע ששולחים עבורו, מפני שבמצב כזה הנותן אינו מרגיש אחווה ורעות כלפי המקבל. רק אם הנותן מודע לכך, יכול הוא לצאת בזה ידי חובתו.

ולמעשה יש להקפיד לשלוח מנות באופן שייצא ידי חובה לפי שתי הדעות.

הפרשת חלה ממיני מזונות העשויים למשלוח מנות

< המכינים בביתם אוזני המן למשלוח מנות, צריכים לזכור להפריש חלה כדין. זאת אומרת: מקילו מאתיים שלושים קמח - בלי ברכה, ומקילו שש מאות ששים קמח - עם ברכה.

< המכינים כמה סוגי עיסות, כגון עיסה אחת של עוגת שמרים ועיסה אחרת של אוזני המן, אם התערובת של העיסות שונה זו מזו ומקפידים שהעיסות לא יתערבו זו עם זו, צריך שיהיה שיעור חלה בכל עיסה בפני עצמה, ועיסה אחת איננה יכולה להצטרף עם זולתה לשיעור חלה.

< אך אם העיסה היא אותה עיסה, ורק שמחלקים אותה ושמים בה כמה סוגים של מילויים, העיסה כולה מצטרפת לשיעור חלה, כיון שלא מקפידים שהעיסה עצמה תתערב, והחיוב בהפרשת חלה חל בעודה עיסה - עוד לפני ששמו בה את המילויים.

דין זה הוא גם במקרה שלא הפרישו חלה בעודה עיסה ומפרישים ממנה רק לאחר ששמו בה את המילויים, ובכל סוג של מילוי אין שיעור חלה בפנ"ע, מ"מ העיסה כולה מצטרפת לשיעור חלה, מפני שחיובה בחלה היה כבר בעודה עיסה.

< הלש עיסה שיש בה שיעור חלה ובדעתו לחלקה לכמה אנשים וביד כל אחד מהם לא יהיה שיעור חלה - העיסה פטורה מהפרשת חלה.

- על פי זה יש אחרונים שכתבו, שהמכינים בביתם מיני מזונות כדי לחלקם למשלוחי מנות, הרי הם פטורים מהפרשת חלה, כיון שלא יגיע ליד אף אדם - שקיבל את המשלוח מנות - מזונות בשיעור חלה.

אך, כאשר הרבי שלח מצות לפני פסח על מנת לחלק לכל אחד ואחד חתיכת מצה, הפריש הרבי חלה - ובברכה, למרות שלא הגיע ליד אף אדם שקיבל מן המצות שיעור חלה בפנ"ע!

ויש לומר הביאור בזה¹⁷⁶, שזה שעיסה שנועדה לחלוקה לאנשים שונים פטורה מחלה, זהו דווקא כאשר מחלקים לאחרים את העיסה עצמה. אך אם החלוקה לאחרים נעשית רק לאחר האפייה, ה"ה חייבת בחלה, כיון שהחיוב בהפרשת חלה חל בעודה עיסה, ואז היה שיעור חלה ביד אדם אחד בפני עצמו. לכן הרבי הפריש חלה בברכה מן המצות, כיון שחלוקת המצות נעשתה רק לאחר האפייה.

- לפי זה, גם מן המזונות הנעשים על מנת לחלקם למשלוחי מנות יצטרכו להפריש חלה, מפני שחלוקת מיני המזונות נעשית רק לאחר האפיה, ובעודה עיסה הייתה ביד אדם אחד.

< אדם שקיבל למשל"מ מיני מזונות מאותו סוג, והאנשים ששלחו לו אותם לא הפרישו מהם חלה כיון שאפו בביתם פחות משיעור חלה, והמקבל הניח את מיני המזונות בקופסה אחת ויש בהם שיעור חלה יחד - התחייבו מיני המזונות בחלה אצל המקבל כיון שהסל מצרפם.

- וצריך לזהר מאד שלא לאוכלם ולא לשולחם לחברו בלי להפריש מהם חלה עכ"פ בלי ברכה.

מכל זה מובן שיש להיזהר שמיני המזונות שמכינים למשלוחי מנות יהיו בשיעור חלה, ויפרישו מהם חלה, כך לא יכשילו אחרים באיסור ח"ו.

176. ראה בשו"ע י"ד סי' שכו סעי' ב בט"ז ובש"ך.

מתנות לאביונים

זמן המצווה

- < זמן המצווה הוא ביום הפורים. לא יוצאים ידי חובה בנתינה בליל פורים¹⁷⁷.
- < יש לתת את המתנות לאביונים לאחר ברכת "שהחיינו" שמברכים לפני קריאת המגילה - המתייחסת גם למתנות לאביונים.
- אם פוגש עני לפני כן, ייתן לו צדקה, אך יכוון שלא לצאת י"ח מתנות לאביונים בנתינה זו, כיון שהיא נעשית לפני ברכת "שהחיינו".
- < הרבי נתן מתנות לאביונים זמן קצר אחרי שסיים את תפילת שחרית¹⁷⁸.

למי נותנים מתנות לאביונים

- < לכתחילה ייתן את המתנות ל"אביונים" דווקא, והם עניים שאין להם לפרנסת ביתם כלל, אפילו לסעודת פורים.
- אך יוצא י"ח מתנות לאביונים גם בנתינה לאדם שאין לו כל צרכו, היינו שהוצאותיו הרגילות - והם הוצאות שאינן בגדר "מותרות" - עבורו ועבור בני ביתו, גדולות מהכנסותיו, ואין לו נכסים שיכול למכרם.
- גם אדם שנקלע להוצאות חריגות כגון עקב נישואי ילדיו או הוצאות רפואיות ל"ע ואין לו כדי פרנסת משפחתו, הינו בגדר עני וניתן לתת לו מתנות לאביונים¹⁷⁹.
- < הרבי נתן מתנות לאביונים עבור 'קופת בחורים' שנועדה לתמיכה בבחורים נזקקים בישיבה, וכן עבור משפחות נזקקות¹⁸⁰.
- < להעיר, שלא יוצאים י"ח מתנות לאביונים בכסף שנותנים למלמדים למשלוח מנות.
- < לגבי נתינת צדקה בכלל ביום הפורים, יש לזכור שאין מדקדקים במעות פורים אם המבקש עני או עשיר, גדול או קטן, אלא כל הפושט יד לבקש צדקה נותנים לו, ואפילו אם הוא אינו יהודי¹⁸¹.

177. מג"א תרצה סק"ג עפ"י הרמ"א שם ס"ד.

178. אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערה.

179. ראה ערוך השולחן תרצד, ג.

180. ראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערה.

181. שו"ע תרצד, ג.

כמה נותנים

< צריך לתת לשני עניים, מתנה אחת לכל עני.

< שיעור המתנה: מן הדין, פרוטה לכל עני. ויש אומרים שצריך לתת לכל עני שווי של כביצה (57 גרם) אוכל. ויש אומרים שצריך לתת לכל עני שווי של ג' ביצים אוכל (כשני שקלים).

אך יש לזכור את דברי הרמב"ם¹⁸² ש"מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים, מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וכו', שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

< לדעת המג"א¹⁸³ צריך לתת כסף למתנות לאביונים ע"ש. אך בדיעבד יצא גם אם נתן אוכל.

בו ביום

< יש לתת את הכסף לעני - או עכ"פ לגבאי צדקה - ביום הפורים עצמו. ועדיף שגם העני יקבל את הכסף בו ביום.

הרבי הורה לאלו שנתן דרכם את המתנות לאביונים שלו, שיחלקו את הכסף ביום הפורים עצמו¹⁸⁴.

מי חייב במתנות לאביונים

< גם נשים חייבות במתנות לאביונים כמו בשאר מצוות הפורים.

< בעל יכול לתת מתנות לאביונים עבור אשתו - גם שלא בדיעתה, ולא כמו במשלוח מנות שלדעת ספר מנות הלוי הנתינה צ"ל בדיעת הנותן דווקא כנ"ל.

טעם החילוק בזה:

משלוח מנות שבאות כדי לפעול אחווה ורעות, צ"ל בדיעת הנותן כדי לפעול אחווה בין הנותן לבין המקבל כנ"ל. אך במתנות לאביונים שהעיקר הוא שהעני יקבל, ניתן לתת עבור אדם אחר גם שלא בדיעתו, מפני שהעיקר שהעני יקבל בגללו.

< חילוק נוסף בין מתנות לאביונים לבין משלוח מנות:

182. רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ז.

183. תרצה סקט"ז.

184. אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' ערה.

במתנות לאביונים מותר לאיש לתת לאישה, ואישה יכולה לתת לאיש, כיון שהם ניתנים לצדקה ולא חוששים שייצא מזה קירוב שיביא לתקלה. אך במשלוח מנות האיש צריך לתת דווקא לאיש, ואישה צריכה לתת דווקא לאישה כנ"ל¹⁸⁵.

< חובה על האב לחנך את בנו וביתו הקטנים שהגיעו לחינוך, לקיים את מצוות מתנות לאביונים, ועליו לתת להם כסף לצורך קיום מצווה זו.

< לדעת הב"ח והט"ז¹⁸⁶ גם עני המתפרנס מן הצדקה חייב לתת מתנות לאביונים.

סעודת פורים

זמן הסעודה

< לפני הסעודה מתפללים מנחה.

< נוטלים ידיים ואוכלים פת¹⁸⁷.

יש לשים לב שנוטלים את הידיים ואוכלים כזית פת לפני השקיעה - ולא רק כדי לקיים את מצוות סעודת פורים לפני השקיעה, אלא גם מפני שאם לא יאכל כזית פת לפני השקיעה, לא יוכל לומר "ועל הניסים" בברכת המזון כאשר יברך אחרי צאת הכוכבים.

< לכתחילה יש להתחיל את הסעודה משך זמן לפני השקיעה, כדי שיספיק לקיים את מצוות המשתה והשמחה מבעוד יום¹⁸⁸.

< אצל רבותינו נשיאנו סעודת פורים רק התחילה ביום, אך עיקר ההתועדות הייתה בליל ט"ז¹⁸⁹.

סעודת פורים וברכת המזון

< מצווה להרבות בסעודה, כמו שכתוב במגילה "משתה ושמחה".

< אוכלים בשר בסעודת פורים¹⁹⁰.

< גם נשים צריכות לאכול לחם ובשר בסעודת פורים.

185. רמ"א תרצה, ד. מג"א שם סקט"ו.

186. תרצד סק"א.

187. וע"ע באגרו"ק ח"ה ע' רנו.

188. ראה רמ"א תרצה, ב.

189. תורת מנחם חכ"ה ע' 138.

190. וע"ע באגרו"ק ח"ה ע' רנו.

< אוכלים קרעפלאך - בצק ממולא בבשר. מפני שביו"ט אין שמחה אלא בבשר, ובפורים היו"ט מכוסה שהרי יום זה מותר במלאכה, לכן מכסים גם את הבשר¹⁹¹.

< נוהגים לנגן האפ קאזק בסעודת פורים¹⁹².

< אומרים "ועל הניסים" גם כשמברך ברכת המזון בלילה - אם לא התפלל ערבית לפני כן בתוך הסעודה.

< שבע ברכות הנערכות בסעודת פורים אינם מצריכים 'פנים חדשות', מפני שפורים דינו כיו"ט, וביו"ט א"צ פנים חדשות כמבואר בשו"ע¹⁹³.

החיוב לבסומי

< חייב אדם לבסומי בפוריא, עד שעל ידי השכרות לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי¹⁹⁴. ויש אומרים שא"צ להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מרגילותו ויירדם מתוך השתייה, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי¹⁹⁵.

< החיוב לבסומי הוא דין ב"משתה ושמחה" שצ"ל בפורים, שהסעודה צריכה לכלול ריבוי שתיה עד דלא ידע¹⁹⁶.

< יש לשתות יין בסעודה ואין להסתפק בשאר משקים המשכרים. כך פירש רש"י¹⁹⁷ את דברי רבא¹⁹⁸ שחייב איניש לבסומי כו', שכוונתו "להשתכר ביין". כך כותב גם הרמב"ם¹⁹⁹: "ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרותו". והרי המשתה של אחשוורוש היה "משתה היין".

< נשים וקטנים פטורים משתיית יין.

< הרבי עורר כמ"פ²⁰⁰, שהגזרה בעניין ההגבלה בשתיית משקה עומדת בתקפה גם בפורים.

< גם במצב של לבסומי בפוריא יש להיזהר מלשון הרע, מהוצאת שם רע ומכל פגיעה בזולתו ח"ו²⁰¹.

191. טעמי המנהגים סי' תתצ"ה. וראה בספר המנהגים ע' 58 בהע' - טעם עפ"י הסוד.

192. שיחת פורים תשל"ב.

193. אהע"ז סח,ב.

194. שו"ע תרצה,ב.

195. רמ"א שם.

196. לקו"ש ח"ז ע' 20.

197. מגילה ז,ב.

198. שם.

199. מגילה פ"ב ה"ו.

200. ראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' רצ-רצא.

201. תורת מנחם ח"ב ע' 1179.

התוועדויות הרבי בפורים

< הרבי אכל את סעודת הפורים בביתו, ולאחמ"כ בא לבית המדרש 770 להתוועדות פורים. ההתוועדות החלה בשעה 9:30 בלילה ונמשכה שעות רבות עד קרוב לאור היום.

< הסיבה שהתוועדות פורים החלה רק ב9:30 בלילה - למרות שסדרי הישיבה לא התקיימו באותו יום וניתן היה להתחיל את ההתוועדות מוקדם יותר - הייתה כדי שכל אחד ואחד יוכל לסעוד את סעודת הפורים עם בני ביתו ולקיים את ה"לבסומי בפוריא" כדבעי²⁰².

< בפורים תשמ"ז התקיימה התוועדות פורים האחרונה (לעת עתה).

< בהתוועדויות של פורים אמר הרבי מאמר דא"ח.

< בהתוועדויות של פורים ערך הרבי מגבית עבור "קופת רבינו"²⁰³.

< בהתוועדויות של פורים הורה הרבי לנגן ד' בבות, ולאחרי זה ניגנו נייע זשוריצי כלאפצי.

פעמים רבות הורה הרבי לנגן האפ קאזאק.

< פעמים רבות הורה הרבי בהתוועדויות פורים, שלכל הפחות אחד מן הנוכחים 'ימסור את נפשו' לקיים "לבסומי בפוריא עד דלא ידע", ויוציא את כל הקהל ידי חובתו בזה "אף שיש מקום לשקו"ט אי מהני"²⁰⁴.

- הרבי הדגיש כמה פעמים שאדם זה לא יהיה אחד מבחורי הישיבה, מפני שעניינם הוא לימוד התורה, וה"חייב איניש לבסומי" שלהם הוא בינה של תורה²⁰⁵.

202. התוועדות פורים תשמ"ה.

203. ראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' רעט-רפג.

204. פורים תשי"ב. וראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' רפט-רצ.

205. ראה אוצר מנהגי חב"ד חודש אדר ע' רצ-רצא.

בן עיר ובן כרך

< במגילה מסופר, שהיהודים בשאר מדינות העולם - מלבד העיר שושן - נלחמו בשונאיהם ביום י"ג אדר, ונחו ביום י"ד ועשו אותו יום משתה ושמחה. אך בשושן שהייתה עיר הבירה והתקבצו בה הרבה שונאי ישראל ונדרש זמן נוסף להינקם מאויביהם, נתן המלך אחשוורוש לאסתר המלכה רשות שהיהודים בשושן יילחמו גם ביום י"ד. יהודים אלו נחו ביום ט"ו ועשו אותו יום משתה ושמחה.

אישור המלך אחשוורוש לתת ליהודים בשושן יום נוסף להילחם בשונאיהם, היה נס. כמבואר בגמ'²⁰⁶ שכאשר אסתר ביקשה זאת מהמלך, הוא החל לדבר בכעס ומנה את מספר ההרוגים שנהרגו בשושן ביום י"ג וסיפר על תליית עשרת בני המן. הוא טען ברוגזה שנקמו מספיק ואין צורך ביום נוסף של נקמה²⁰⁷. אך אז בא מלאך וסטר למלך אחשוורוש על פיו, אז המלך התחיל לדבר בלשון רכה ואמר לאסתר "מה שאלתך עוד", והסכים לבקשתה שהיהודים בשושן יילחמו בשונאיהם יום נוסף.

כיון שבאותו זמן נחלקה השמחה והנס לשני ימים, לכן כאשר מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי כנסת הגדולה קבעו את נס פורים לדורות, חילקו אותו לשני ימים נפרדים וקבעו שיהיה הבדל בין ערים המוקפות חומה לבין ערי הפרזות. שערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון ינהגו את חג הפורים ביום ט"ו, אך ערי הפרזות - היינו שאינן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון - ינהגו את חג הפורים ביום י"ד.

חז"ל תלו את הדבר בהיקף החומה שהיה בימי יהושע, ולא תלו זאת בהיקף החומה שהיה בזמן נס פורים, כדי לתת כבוד לארץ ישראל שהייתה חרבה בזמן נס פורים. כלומר: אם היו תולים זאת בהיקף שהיה בזמן נס פורים, היו קוראים בערים המוקפות חומה בארץ ישראל בי"ד ולא בט"ו, ורק בערים המוקפות חומה בחוץ לארץ היו קוראים בט"ו כמו בשושן, והייתה נמצאת חשיבות בערי חוץ לארץ יותר מערי ארץ ישראל. לכן חז"ל תלו את הדבר בהיקף שהיה בימי יהושע, כדי שבערים המוקפות חומה בארץ ישראל יקראו בט"ו כמו בשושן.

למעשה, המקום היחיד בארץ ישראל שודאי מוקף חומה מימות יהושע בן נון הוא ירושלים, ובה עושים את כל מצוות הפורים רק ביום ט"ו, וקוראים מגילה ביום ט"ו בברכה.

אך יש מקומות בארץ ישראל שיש לגבם ספק אם הם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון, והם: יפו, צפת, טבריה, חברון, עכו, וחיפה. בכל מקום של ספק קוראים גם בי"ד וגם בט"ו, ומברכים על המגילה רק בי"ד (בכל ערי חו"ל - גם המוקפות

206. מגילה טז, ב וברש"י.

207. ראה תורה תמימה אסתר פ"ט הע' ה.

חומה מימות יהושע - קוראים בי"ד, מפני שבזמן הנס היו רחוקים ממקום ישוב. גם בשושן עצמה קוראים בי"ד, מפני שמקומה אינו ידוע כיום בוודאות).

המבקש לנסוע מכפר חב"ד לירושלים

< היות שעיקר מצוות קריאת המגילה היא ביום, לכן הקובע בזה הוא המקום שהאדם נמצא בו בעלות השחר של יום י"ד ושל יום ט"ו²⁰⁸. לפיכך:

תושב כפר חב"ד הנמצא בכפר בי"ד אדר ורוצה לנסוע לירושלים ליום ט"ו אדר, טוב שיסע רק בט"ו אדר אחרי עלות השחר, ולא יסע לירושלים בליל ט"ו. כך חיובו במצוות הפורים יהיה לכל הדעות רק ביום י"ד ולא יתחייב לעשות את מצוות הפורים גם ביום ט"ו. אך אם ייסע לירושלים בליל ט"ו, יש דעות שיצטרך לחגוג פורים גם ביום ט"ו, כיון שבעלות השחר של יום ט"ו יהיה בירושלים²⁰⁹.

< תושב כפר חב"ד הנמצא בליל י"ד בירושלים, ודעתו לחזור לכפר חב"ד לפני עלות השחר של יום י"ד, צריך לחגוג פורים בי"ד, ויקרא מגילה בליל י"ד בירושלים - ובברכה.

כך גם אם הוא נמצא בכפ"ח בעלות השחר של יום י"ד ונוסע לירושלים ביום י"ד, יקרא מגילה בברכה ויקיים את מצוות היום ביום י"ד אפילו בירושלים.

< תושב כפר חב"ד הנמצא בעלות השחר של יום י"ד בירושלים, ובדעתו להישאר בירושלים ולהיות בה בעלות השחר של יום ט"ו, חלים עליו דיני פורים ביום ט"ו.

שושן פורים

< אין חובה ללכת ביום זה עם בגדי שבת.

< אין אומרים בו תחנון.

< אסור להתענות בו.

< נוהגים בו קצת משתה ושמחה.

< מותר לעשות בו את כל המלאכות.

²⁰⁸. ראה מגילה י"א.

²⁰⁹. ראה שעה"צ תרפח סק"ג. ועכ"פ בלי לברך על המגילה, כיון שיש אומרים שא"א להתחייב דיני פורים ב' ימים.

לעילוי נשמת
ר' מרדכי ז"ל
ב"ר ליובא לאון אריה
ואני חנה לאה ע"ה
בנימיני

גלב"ע
ביום ט"ז שבט ה'תשפ"ב
ת. נ. צ. ב. ה .